

מהות סוד כיסוי עור התושב במשכן

(א) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כח עמוד א

אמר רב אדא בר אהבה: תחש שהיה בימי משה קמיבעיא ליה, טמא היה או טהור היה? אמר רב יוסף: מאי תיבעי ליה? תנינא: לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד! מתיב רבי אבא, רבי יהודה אומר: שני מכסאות היו, אחד של עורות אילים מאדמים ואחד של עורות תחשים. רבי נחמיה אומר: מכסה אחד היה, ודומה כמין תלא אילן. והא תלא אילן טמא הוא! - הכי קאמר: כמין תלא אילן הוא, שיש בו גוונין הרבה, ולא תלא אילן, דאילו התם - טמא, והכא - טהור. אמר רב יוסף: אי הכי היינו דמתרגמינן ססגונא - ששש בגוונין הרבה.

(ב) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כח עמוד ב

מאי הוי עלה דתחש שהיה בימי משה? אמר רבי אלעא אמר רבי שמעון בן לקיש, אומר היה רבי מאיר: תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה, ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא, וקרן אחת היתה לו במצחו, ולפי שעה נזדמן לו למשה, ועשה ממנו משכן ונגנז. מדקאמר קרן אחת היתה לו במצחו - שמע מינה טהור היה, דאמר רב יהודה: שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו, שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרן מפריס. - מקרין תרתי משמע! - אמר רב נחמן בר יצחק: מקרן כתיב. - וליפשוט מיניה דמין בהמה הוא! - כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא, ולית ליה אלא חדא קרן - איכא למימר מין חיה הוא.

(ג) יחזקאל פרק טז

ואלבישך רקמה ואנעלך תחש ואחבשך בשש ואכסך משי:

(ד) שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כה

ב"ו תלמיד טוען פנס לפני רבו והקב"ה אינו כן וה' הולך לפניו יומם, ב"ו העבד מרחיץ רבו, והקב"ה אינו כן אלא (יחזקאל טז) וארחצך במים, ב"ו העבד מלביש רבו והקב"ה אינו כן אלא (שם) /יחזקאל טז/) ואלבישך רקמה, ב"ו העבד מנעיל את רבו והקב"ה אינו כן (שם) /יחזקאל טז/) ואנעלך תחש, ב"ו העבד טוען את רבו והקב"ה אינו כן אלא (שמות יט) ואשא אתכם על כנפי נשרים, ב"ו הרב ישן והעבד עומד על גבו, והקב"ה אינו כן אלא הקדוש ברוך הוא שומר ישראל שנאמר (תהלים קכא) לא ינום ולא יישן שומר ישראל, בב"ו המים מלמעלן והלחם מלמטן והקב"ה אינו כן אלא המים מלמטן זו הבאר שנאמר (במדבר כא) עלי באר וגו', והלחם מלמעלה הנני ממטיר לכם וגו', הוי אין כמור באלהים ה' ואין כמעשיר.

(ה) [רבינו] בחיי בראשית פרק ג

ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור. ע"ד הפשט, עשה להם מלבושים מעולים ונכבדים מעור יתעטפו בהם כל גופם דרך כבוד, כי היה כבודם לכלמה אם יעמדו באותן חגורות שעשו להם לכסות בשר ערוה בלבד. ואולי היה העור הזה עור תחש שהיה בימי משה נברא לשעתו לכבודם שיתכסו בו, והיה כעין אותו עור תחש שהיה בימי משה שנברא לשעתו לכסות בו הארון וכליו ונגנז אח"כ, והיו בו צבעים ומיני גוונים הרבה, וכמו שתרגם אונקלוס "ססגונא" ששש בגוונין הרבה.

(ו) תולדות יצחק במדבר פרק ד

ודע שבארון שלשה כיסויים, כנגד הנבואה שהיא שלשה מדרגות, רוח הקדש, אספקלריא שאינה מאירה, אספקלריא המאירה. והשלחן שלשה כיסויים, כנגד המלכיות שהיו שלשה מעלות, שופטים, מלכי ישראל, מלכי יהודה. והמנורה שני כיסויים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. מזבח הקטורת שני כיסויים כנגד ישראל שהם שני מעלות יראי יי' ובעלי מלאכה, שצריכים אלו לאלו דאלמלא עלייא לא מתקיימים אתכלייא.

(ז) אברבנאל במדבר פרק ג

ומפני מעלת הארון צוה שיכסוהו בג' כסויים הא' הוא הפרוכת כמו שאמר והורידו את הפרוכת וכסו בה את ארון העדות. הב' הוא כסוי עור תחש שיתנו על הפרוכת להגין מן המטר והאבק.

והג' שיפרשו בגד כליל תכלת על התחש והוא הדומה לרקיע וכעצם השמים לטוהר. והיה הכליל תכלת הנראה על הכל דומה לרקיע השמים שהוא כנגד עולם הגלגלים והעור תחש כנגד העולם השפל ההווה ונפסד לכן היה מעור בהמה שמתה. והפרוכת היה כנגד עולם המלאכים שהיה מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים ושלשתם היו על ארון העדות לרמז שנותן התורה יתברך מושל בכלם ובורא אותם.

רש"ר הירש שמות פרק כו

שם ע"ב נאמר: "תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא." מכל מקום - "טהור היה", "מדקאמר קרן אחת היתה לו במצחה." נראה, כי "תחש" נגזר משורש "חוש", למהר, והיתה זאת בהמה שהצטיינה בריצת רגליים מהירה ביותר, והשווה: "ותחש על - מרמה רגלי" (איוב לא, ה).

ח) עין איה / שבת א / פרק שני / עט.

אמר רבי אילעא א"ר שב"ל, אומר היה רבי מאיר תחש שהיה בימי משה בריה בפ"ע היה. ישנן מדות קבועות שראויות הן להיות נקבעות ברושם של קביעות ושל תולדה קיומית, דהיינו שמשרשן יוקחו ענפים ג"כ להרחיב ענין בכל עת ודור. וישנן מדות כאלה שהן צריכות לשעתן ואין לקבע אותן בערך מיני כ"א בערך אישי, כי המין הלא הוא קבוע - ואינו עובר, ומתרבה - ואינו עומד בצמצומו. והנה הרושם של ריבוי הגוונים שבתחש, דמתרגמין ~ 3000 גוונא, שיש בגוונין הרבה, הוא מתאים עם אותה הנטיה של הכנסת כל הכוחות, גם אותם שהם לעצמם רעים, בבנין האומה הכללית. וזהו דבר מיוחד למשה רבינו ע"ה שהכניס את הערב רב בכלל האומה, ואע"פ שלא היה הדבר ע"פ הדיבור כמפורסם בדחז"ל מ"מ ודאי לא יאונה לצדיק כל און. ואם מכאובים רבים הסבו הע"ר בישראל, ותולדותיהם כיוצא בהם מסבבים צרות רבות

ורעות

עמוד קו

בכל דור ודור, מ"מ ההשלמה הכללית שתבא באחרית הימים, תתברך ג"כ ע"י אותם הכחות הקשים והשונים, שדוקא ע"י מיזוגם של הע"ר באו לנו. ובהפך החושך לאור, יגלה הדבר שגם אותו הרע והסבל היה לטובה, כי העושר של המון כחות וצביונים שונים הוא דבר משלים את האומה, אלא מפני שנלקחו ממקום בלתי טהור הנם לקוצים כ"ז שלא נצרפו. אמנם רק ימי משה, אותם הימים שהאומה קפלה בהם את הכנת השלמתה עד היום האחרון, עד העתיד היותר נהדר, רק הם היו ראויים להכנס בעובי קורה כבדה כזאת של הרבות הגוונים בריבוי היותר אפשרי ולשוש בהם, ולכלול גם כח זה בכלל עבודת הקודש שנכללה בקדושת המשכן. אבל אין לדבר ערך מיני קיומי, וחלילה לדורות הפרטיים לשום להם לקו להרבות גוונים זרים באומה, או להדבק ביותר גם באותו הסיג הזר שנבלע באיבריה, אשר באמת אחרי שימוש פעולתם תקנת הכלל תלויה בהזיקוק של הסרת הבדילים "ואצרוף כל סיגך ואסירה כל בדילך... אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה". ע"כ תחש שהיה בימי משה בריה בפ"ע היה.

ט) עין איה / שבת א / פרק שני / פ.

פ. שבת כח/ב

ולא הכריעו בו חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא. אותם הכוחות הזרים והקשים, שמצד הנטיה של הרחבת ריבוי הגוונים נכללו בבנין הכללי, יש לדון על ערך שימושם, שהרי ישראל צריכים להתעשר בכחות נפשיים רבים ונכבדים מצד עצמותם, גם צריכים לרכוש כזה שיוצא מאתם לפעול על העולם כולו שאיננו נכלל בכ"ז בשלמותם של ישראל המיוחדת. והנה מכלל הדברים הטובים שנכללו בהענינים שבאו ע"י מכאובים וצרות רבות ורעות, נכלל ג"כ מה שמצד החסרון שגרמו הערב רב בעירובם בישראל, מזה יצאו ג"כ אח"כ בהמשך הגלות כחות פועלים רבים ממחננו להיות לעם אחר. ובאמת אין כאן הפסד עיקרי, כי היוצא אינו יוצא כ"א מפני הנטיה הזרה הגנוזה בנפשו מקדמת דנא, מסטרא דע"ר, שמזה באו תכונות זרות שנקבעו אח"כ בנפשות ומתערבות במזגים באופן שאינו מתאים ומתקיים בכנסת ישראל, ע"כ הוא מתפרד ע"י מכאובי הגלות וצרתה, ואין בו העז לעצר כח לעמוד בניסיון. והנה רק המראה החיצוני יעורר בנו תוגה שחשבנו שזה היוצא היה משלנו, אבל באמת אינו כ"א המוכן להתפרד ולצאת מני אז. אבל גם יציאה זו לא תשאר בלא רושם של תועלת כללית, כי מה שאותם הנובלות הם מתערבים בין הגויים, הם מקנים מ"מ אותן הנטיות שכבר קלטו מני

דורים מקדושתם של ישראל בין עמי הארץ, ונעשית מזה הכנה מזגית להיות חלקים מאומות העולם מוכשרים לקבל, עכ"פ כפי מדתם, השפעה מרוחם של ישראל ע"י אותו המזג המועט שמ"מ פועל הוא בהמשך של דורות ע"י כח הגובר של אור ישראל כפעולת השאור המועט בעיסה. והנה זהו הספק המרובה בכללות התכלית של התרבות הגוונים שנעשה בימי משה ונכלל עכ"פ בחיצוניות המשכן הכללי, אם מזה תבאנה תוצאות של עושר פנימי, דהיינו שאותם הכחות יוכלו ויכנעו לגמרי לרוח ישראל, וישארו נאמנים לעד בברית שלם, או שיהיו רק בתור שימושים חיצוניים הממלאים תפקידם חוץ לשלטון הפנימי של מחנה ישראל. והנה ההבדל שבין חיה לבהמה באופן מוחשי וציורי הוא, שהחיה איננה בטלה לאדם ואינה נכללת בשימושיו הבייתיים, אמנם סוף הדבר שתקבל גם היא השפעה וטובה מהאדם השלם, כאשר נתבאר לנו בענין השלמת בע"ח ע"י השלמתו של האדם בכלל במק"א, אבל איננה מורגשת לעלות בחוגו הפנימי, מה שא"כ הבהמה הבייתית שהיא כולה טפילה לאדם ונכללת בכללות קניניו המתיחשים אליו. ע"כ תחש זה שהיה בימי משה לא הכריעו בו חכמים, ביחש להאדם העיקרי, אתם קרויים אדם, אם הוא חיה או בהמה. כי באיזה אופן שיהיה גמר צירוף הסיגים, אם ע"י החזרה לטוב בפנימיותם של ישראל או ע"י הדחיה וההרחקה, אם אחד בעיר ושנים במשפחה ממש, או אחד בעיר מזכה את כל העיר כולה ושנים במשפחה מזכים את כל המשפחה כולה, דברים כאלה הכלליים וגבוהים, הם מכבשי דרחמנא שא"א לחכמים להכריע בזה.